

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту

(підпис)
« ____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою
«Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему «Облік і аудит грошових коштів на прикладі підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Сільпо-Фуд»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка 4 курсу ФМОІТ

Березенко Ніна Ігорівна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(Прізвище, і'мя, по-батькові)

/підпис/

ОДЕСА-2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ.....	6
1.1. Грошові кошти та їх еквіваленти як об’єкт обліку.....	6
1.2. Облік готівкових грошових коштів у касі.....	8
1.3. Облік грошових коштів на поточних рахунках в банках.....	12
РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА СИСТЕМА ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».....	18
2.1. Характеристика бази дослідження – ТОВ «Сільпо-Фуд».....	18
2.2. Особливості обліку руху грошових коштів у роздрібній торгівлі.....	22
2.3. Особливості обліку операцій з іноземною валютою у ТОВ «Сільпо-Фуд».....	30
РОЗДІЛ 3. АУДИТ І АНАЛІЗ СТАНУ І РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	34
3.1. Завдання і джерела аудиту грошових коштів.....	34
3.2. Методика аудиту готівкових грошових коштів на підприємстві.....	35
3.3. Методика перевірки операцій на поточних рахунках в банку...	44
3.4. Аналіз руху грошових коштів на підставі Звіту про рух грошових коштів.....	46
ВИСНОВКИ.....	60
Список використаних джерел.....	64
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми. У процесі господарської діяльності підприємства ведуть розрахунки з постачальниками за придбані основні засоби, сировину, матеріали та інші товарно-матеріальні цінності й надані послуги; з покупцями за куплені товари; з кредитними установами за позиками та іншими фінансовими операціями; з бюджетом і податковими органами; з іншими організаціями та особами за різними господарськими операціями. Усі ці господарські процеси здійснюються за допомогою грошових коштів. Таким чином, облік грошових коштів - це один з найважливіших розділів бухгалтерського обліку. При тому, враховуючи, що розрахунки з постачальниками і покупцями здійснюються або у вигляді безготівкових розрахунків, або за готівкові грошові кошти, дослідження теми обліку і контролю грошових коштів має стосуватися як питань готівкових, так і безготівкових розрахунків, що є дуже розповсюдженими на підприємствах роздрібної торгівлі. Таким чином тема дослідження є актуальною.

Об'єктом дослідження в роботі є дослідження операцій з грошовими коштами в умовах застосування МСФЗ.

Предметом дослідження є облік і аудит операцій з грошовими коштами на підприємствах роздрібної торгівлі.

Метою роботи постають питання обліку і аудиту операцій з готівкою і безготівкових розрахунків на підприємствах роздрібної торгівлі, зокрема, ТОВ «Сільпо-Фуд».

Завдання дослідження в межах кваліфікаційної роботи такі:

- 1) розглянути грошові кошти як об'єкт обліку і аудиту;
- 2) дослідити форми розрахунків з використанням готівкових і безготівкових грошових коштів на підприємстві;
- 3) надати загальну економічну характеристику підприємства – ТОВ «Сільпо-Фуд»;

- 4) дослідити порядок документального оформлення операцій з готівкою і безготівкових розрахунків;
- 5) ознайомитися з порядком обліку готівки в касі господарюючого суб'єкта та грошових коштів на поточному рахунку в банку;
- 6) дослідити особливості проведення готівкових розрахунків з використанням РРО в роздрібній торгівлі;
- 7) дослідити мету, завдання і джерела аудиту грошових коштів на підприємствах роздрібною торгівлі;
- 8) розглянути сутність і методику проведення аудиту руху грошових коштів в касі;
- 9) розглянути методику аудиту операцій на поточних і інших рахунках в банку;
- 10) ознайомитися з порядком проведення інвентаризації грошових коштів;
- 11) проаналізувати рух грошових коштів підприємства на основі форми № 3 фінансової звітності – Звіту про рух грошових коштів;
- 12) надати рекомендації з удосконалення діючої системи обліку і аудиту грошових коштів та їх еквівалентів в управлінні ними та інші.

Методи дослідження. У роботі застосовані методи фінансового аналізу, порівняння, графічний, критичного огляду літературних джерел, методи індукції і дедукції, системного підходу.

Також при написання кваліфікаційної роботи використані метод опитування в частині ознайомлення з діючою системою обліку і контролю грошових коштів у ТОВ «Сільпо-Фуд».

Інформаційну базу дослідження становлять матеріали сучасних літературних джерел з питань обліку грошових коштів, нормативні документи, Міжнародні стандарти фінансової звітності, дані інформаційно-аналітичної системи YouControl, документація і фінансова звітність підприємства – ТОВ «Сільпо-Фуд».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 63 сторінках.

Список використаних джерел складається з 30 найменувань. Кваліфікаційна робота містить 14 таблиць, 1 рисунок, 2 додатки.

Апробація результатів дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи оприлюднені на Міжнародній науково-практичній студентській конференції в квітні 2024 року.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ В РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

1.1. Грошові кошти та їх еквіваленти як об'єкт обліку

Будь-який суб'єкт господарювання в процесі власної господарської діяльності використовує грошові кошти.

В умовах ринкової економіки вмiле використання грошових коштів саме по собі може приносити підприємству додатковий дохід. Відповідно, основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів є:

1. Перевірка правильності документального оформлення та законності операцій з грошовими коштами, розрахункових і кредитних операцій, своєчасне і повне відображення їх в обліку.

2. Забезпечення своєчасності, повноти і правильності розрахунків за всіма видами платежів і надходжень, виявлення дебіторської та кредиторської заборгованостей, коштів за розрахунками в іноземній валюті.

3. Своєчасне виявлення результатів інвентаризації грошових коштів, документів і розрахунків, забезпечення стягнення дебіторської та погашення кредиторської заборгованостей з позик кредитних установ у встановлені терміни.

4. Забезпечення збереження грошових коштів, документів у касі, безперебійне задоволення готівкою всіх невідкладних потреб підприємства.

5. Пошук можливостей найбільш раціонального вкладення вільних грошових коштів як джерела фінансових інвестицій, що приносять дохід тощо.

Грошові кошти можуть використовуватися в різній формі: готівковій і безготівковій.

Для безготівкових розрахунків підприємства відкривають поточні та інші рахунки в банках. При тому банківські рахунки сьогодні формуються відповідно до Системи міжнародної ідентифікації банківських рахунків:

IBAN. Фактично це міжнародний стандарт номеру рахунку IBAN (Міжнародний банківський номер рахунку).

IBAN зазвичай складається з 29 символів, які кодують певну інформацію (зліва направо), а саме:

Перші 2 символи - літерний код країни (Україна - UA);

Другі 2 цифри - контрольний код, який визначається за спеціальним алгоритмом і призначений для уникнення помилок під час введення номерів;

Наступні 6 цифр – становлять код МФО банку;

Наступні 5 цифр (завжди нулі) – забезпечують доповнення довжини рахунку до 29 символів;

Решта 14 цифр - власне номер банківського рахунку, який користується власник рахунка.

Грошові кошти з точки зору бухгалтерського обліку відносяться до складу фінансових інструментів і, зокрема, фінансових активів.

Отже, порядок їх обліку регламентовано МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», а також МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації».

Виходячи з вимог МСФЗ 9, фінансові активи відображаються за справедливою вартістю або за амортизованою вартістю. Стосовно грошових коштів і їх еквівалентів застосовується метод справедливої вартості.

Для цілей обліку грошові кошти можна класифікувати за такими напрямками:

1) За формою коштів – готівка, поточні рахунки в банках, інші рахунки в банках, еквіваленти грошових коштів, грошові документи.

2) За приналежністю підприємству – власні кошти, овердрафти.

3) За валютою, в якій представлені грошові кошти – грошові кошти в національній валюті, грошові кошти в іноземній валюті.

4) За обмеженістю до використання – грошові кошти, що не обмежені до використання, і грошові кошти, що мають обмеження у використанні, наприклад, ті, що знаходяться в акредитивній формі розрахунків.

5) За місцем знаходження коштів – грошові кошти в касі, грошові кошти в банківських установах та інші.

Кожний з видів грошових коштів має свою специфіку, яка визначає особливості ведення їх бухгалтерського обліку і контролю.

1.2. Облік готівкових грошових коштів у касі

Підприємства при здійсненні підприємницької діяльності виконують операції з готівкою через касу. До касових операцій належать приймання, зберігання та видача готівки.

Облік готівки в касі в національній валюті ведеться відповідно до «Положення про ведення касових операцій».

Для збереження касової готівки необхідно дотримуватися умов зберігання грошових коштів, визначених «Положенням про ведення касових операцій», згідно з яким приміщення каси повинне бути ізольованим, з укріпленими з внутрішньої сторони дверима, для того, щоб до каси не заходили особи, які не мають відношення до її роботи. Усі готівкові грошові кошти, цінні папери та інші цінності повинні зберігатися в сейфах, що не згорають, які після закінчення робочого дня опечатуються сургучною печаткою касира. Один примірник ключів від сейфа і каси має зберігатися у касира, а другий в опечатаних касиром пакетах у першого керівника підприємства. Також вище зазначене приміщення має бути оснащено охоронно-пожежною сигналізацією. Директор підприємства зобов'язаний забезпечити як збереження грошей у касі, так і доставку їх з банку в касу і назад.

Забороняється зберігання в касі готівки та інших цінностей, що не належать підприємству. Суб'єкт господарювання повинен зберігати у своїй касі готівку в розумних межах і використовувати гроші з виручки в мінімальних розмірах. Готівку понад мінімальні розміри юридична особа повинна здати до установи банку для зарахування на свій поточний рахунок.

Прийнятий на роботу касир є матеріально відповідальною особою, яка повинна знати порядок ведення касових операцій. Після видання наказу про прийняття на роботу з касиром укладається договір про його повну індивідуальну матеріальну відповідальність. Виконання касиром своїх обов'язків постійно контролюється бухгалтерією, куди касир зобов'язаний щодня подавати касовий звіт.

Підприємствам, що мають незначний обсяг касових операцій, дозволяється складання касових звітів один раз на 3-5 днів. В якості касових звітів слугують другі примірники аркушів касової книги з доданими до них виправдувальними документами.

Касова книга має бути пронумерована, прошнурована і засвідчена печаткою та підписами керівника і головного бухгалтера з обов'язковим зазначенням кількості аркушів у ній. Кожен аркуш книги ділиться на дві рівних частини, одна з яких заповнюється касиром як перший примірник і залишається в касовій книзі, а друга частина заповнюється з лицьового та зворотного боків через копірку та є касовим звітом, який наприкінці дня відривають та, як уже раніше було зазначено, разом із прибутковими та видатковими документами здають у бухгалтерію.

Записи касових операцій починаються на лицьовому боці тієї частини аркуша, що залишається в книзі, після рядка «Залишок на початок дня». Аркуш касової книги згортають за лінією відрізу так, щоб відривна частина була підкладена під ту частину, яка залишається в книзі.

Для ведення записів після «Перенесення» відривну частину аркуша накладають на лицьовий бік невідривної частини і продовжують записи по горизонтальних лінійках зворотного боку невідривної частини аркуша. За рядком «у тому числі на зарплату» зазначається сума за платіжними відомостями на заробітну плату, не видана протягом дня касиром.

У першій графі касової книги зазначається номер прибуткового або видаткового документа; у другій - від кого отримано або кому видано гроші;

у третій - кореспондуючий рахунок; у четвертій і п'ятій - відповідно суми за прибутковими і видатковими документами.

Наприкінці робочого дня в касовій книзі підраховують обороти і виводять залишок на кінець дня, який переноситься на наступний аркуш, на початок дня. У низу на зворотному боці прописом вказується кількість прибуткових і видаткових документів. Забороняється робити в касовій книзі підчистки, а всі виправлення засвідчуються підписами касира і головного бухгалтера.

Первинним документом, на підставі якого оприбутковуються гроші в касу, є прибутковий касовий ордер, який підписується головним бухгалтером. Фізичній або юридичній особі, яка внесла гроші в касу, видають квитанцію про приймання грошей (відриваючи частину ордера), підписану головним бухгалтером і касиром та завірену печаткою фірми. Печатку ставлять так, щоб одна її частина була на ордері, а інша (більша) - на квитанції.

Крім цього, при прийманні готівки в касу підприємства касир зобов'язаний видати фіскальний чек, крім виняткових випадків, установлених нормативними документами.

Виплату грошей з каси здійснюють на підставі видаткового касового ордера і належним чином заповнених платіжних відомостей, заяв на внесення готівки до банку та інших документів, підписаних керівником і головним бухгалтером.

При видачі грошей за видатковим касовим ордером окремій особі касир вимагає пред'явлення паспорта або посвідчення особи одержувача для зазначення в ордері найменування і номера документа, ким і коли він виданий. Одержувач повинен поставити підпис, дату і зазначити отриману суму грошей прописом.

У разі видачі грошей за довіреністю у видатковому касовому ордері додатково зазначаються прізвище, ім'я та по батькові особи, якій довірено

одержання грошей. Довіреність прикріплюють до видаткового касового ордера або відомості.

Видача заробітної плати, допомоги по тимчасовій непрацездатності та премій провадиться на підставі платіжної відомості, на титульному аркуші якої ставиться дозвільний напис про видачу грошей за підписами керівника і головного бухгалтера із зазначенням строків видачі грошей і загальною сумою прописом.

Через три дні з моменту отримання грошей у банку на виплату заробітної плати касир у платіжній відомості робить позначку «Депоновано» навпроти прізвищ співробітників фірми, які з якихось причин не отримали нараховану їм зарплату. Депоновані суми заносяться до реєстру не виданої заробітної плати, а в платіжній відомості робиться запис (цифрами і прописом) про фактично виплачену суму і суму, що підлягає депонуванню.

Прибуткові та видаткові касові ордери або документи, що їх замінюють, реєструються в Журналі реєстрації прибуткових і видаткових касових документів, який відкривається окремо на прибуткові та видаткові ордери. У ньому зазначають: дату і номер документа, цільове призначення грошей, що надійшли або витрачені (на оплату праці, премій, стипендій, витрат на відрядження та інших витрат).

Усі касові ордери (як прибуткові, так і видаткові) виписують і проводять тільки в момент вчинення правочину, тобто в момент одержання або видачі грошей з каси. Отримавши ордери, касир зобов'язаний перевірити наявність і справжність підписів керівника і головного бухгалтера, правильність оформлення документів і додатків.

У момент видачі або одержання готівкових грошових коштів касир підписує ордери, а прикладені до них прибуткові документи погашаються штампом або написом «Одержано», видаткові «Оплачено» із зазначенням дати здійснення операції.

З метою контролю і своєчасності виявлення та усунення порушень касової дисципліни в організаціях (не рідше одного разу на місяць) проводиться інвентаризація готівкових грошових коштів.

1.3. Облік грошових коштів на поточних рахунках в банках

Відповідно до чинного законодавства всі підприємства зобов'язані зберігати грошові кошти на поточному рахунку в обслуговуючій їх установі банку. Поточний рахунок відкривається на підставі таких документів:

- заява на відкриття рахунку;
- картка зі зразками підписів та відбитком печатки;
- копія довідки, що підтверджує взяття суб'єкта на облік у податковому органі;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- копія статуту;
- копія установчого договору (у разі кількості засновників більше одного) та інші.

В Україні застосовуються різні види операцій на рахунках в банку, а саме:

1. внесення готівки;
2. пред'явлення платіжних доручень;
3. видача чеків;
4. видача векселів або їх передача за індосаментом;
5. використання платіжних карток;
6. пряме дебетування банківського рахунку;
7. пред'явлення платіжних вимог-доручень;
8. пред'явлення інкасових розпоряджень;
9. інші способи, дозволені законодавством.

Документом на зняття готівкових грошових коштів з поточного рахунку є чек. Чеки зберігаються в чековій книжці певного зразка і

видаються установою банку своїм клієнтам. Аркуш чекової книжки складається з двох частин: корінця чека і самого чека. На зворотному боці чека вказується мета, на яку знімаються гроші, це можуть бути витрати на відрядження, господарські витрати, заробітна плата тощо. Виправлення в чеку не допускаються. Одночасно з чеком заповнюють корінець, який зберігається в чековій книжці. Після надходження грошей до каси заповнюється зворотний бік корінця, на якому зазначається номер і дата прибуткового ордера. Чек підписується першим керівником і головним бухгалтером, після чого скріплюється печаткою. Чеки можуть бути іменними (із зазначенням прізвища одержувача) і пред'явницькими (такими, що видаються на пред'явника).

Підставою для здавання та зарахування готівкових грошових коштів на поточний рахунок у банку є оголошення на внесок готівки. Оголошення складається з трьох частин: перша частина - залишається в банку і підшивається до особової справи підприємства; друга частина - називається квитанцією до оголошення на внесок готівкою, видається на руки і є документом, що підтверджує факт внесення грошей до каси банківської установи, якщо гроші вносять працівники суб'єкта, то дана квитанція додається до видаткового касового ордера, а якщо гроші вносять співробітники іншої юридичної (фізичної) особи, то квитанцію докладають до авансового звіту цього співробітника. Оголошення заповнюють в одному примірнику, із зазначенням єдиного коду призначення платежів і розшифровкою джерела надходження готівки (торговельна виручка, депонована заробітна плата тощо).

Платіжне доручення - документальне розпорядження банку на перерахування зазначеної в ньому суми безготівкових грошових коштів на рахунок бенефіціара (одержувача) і застосовується в тих випадках, коли ініціатива в платежі виходить від платника.

Платіжні доручення використовуються під час безготівкових розрахунків за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та послуги, а

також під час попередньої оплати товарів і послуг, під час авансових платежів, під час розрахунків з бюджетом і в інших випадках, передбачених законодавством або договорами. Доручення приймаються до виконання банком тільки в тому разі, якщо залишок грошових коштів на рахунку дає змогу оплатити всю суму повністю, якщо інше не обумовлено між банком і власником рахунку. У платіжному дорученні обов'язково вказується посилення на документ, на підставі якого здійснюється оплата (це може бути рахунок, рахунок-фактура, товарно-транспортна накладна тощо) і зазначається сума ПДВ. При рівномірних і постійних розрахунках між постачальниками і покупцями розрахунки можуть здійснюватися на підставі договорів. Перекази коштів через організації зв'язку здійснюються підприємствами також платіжними дорученнями без обмеження суми.

Розрахунковий чек - письмовий наказ банку перерахувати з рахунку чекодавця на рахунок одержувача зазначену в ньому суму. Розрахунки чеками здійснюються за товари, роботи та послуги. Розрахунковий чек, як правило, вручається покупцем-чекодавцем чекодержателю для пред'явлення його до установ банку, що обслуговують чекодержателя, для оплати.

Платіжна вимога-доручення - розпорядження банку стягнути суму платежу з рахунка підприємства, що є одержувачем товарів, робіт або послуг. Платіжні вимоги-доручення мають бути акцептовані платником.

Інкасове доручення - документ, згідно з яким здійснюється вилучення грошей з банківського рахунку суб'єкта без його згоди. На практиці інкасові доручення виставляють, як правило, податкові органи у випадках заборгованості підприємства за податковими зобов'язаннями та стягнення несплачених штрафів і пені.

Нарешті, приділимо увагу такому виду платежів як розрахунки за коштами платіжних карток. Платіжна картка надає можливість доступу до грошей через електронні термінали або інші пристрої, що містять інформацію, яка дає змогу власникові такої картки здійснювати платежі, отримувати готівку, здійснювати обмін валют та інші операції. Наразі така

форма розрахунків активно застосовується під час видачі заробітної плати співробітникам і при розрахунках в роздрібній торгівлі.

Операції за поточними рахунками в банках регулюються чинним законодавством і здійснюються, як правило, на підставі письмових наказів власника рахунку в межах вільного залишку грошових коштів. За згодою власника рахунку здійснюється списання грошових коштів за платіжними вимогами-дорученнями постачальників і підрядників. Без згоди власника рахунку списання коштів здійснюється під час стягнення недоїмок за платежами до бюджету, штрафів та в інших випадках, для яких встановлено безспірний порядок списання коштів за розпорядженнями стягувачів. Усі платежі з рахунків суб'єктів, включаючи платежі до бюджету і виплату оплати праці, здійснюються в порядку календарної черговості надходження до банку розрахункових документів (настання строків платежів).

За свої послуги банк, як правило, на підставі меморіального ордера знімає з підприємства визначені договором про банківське обслуговування суми винагороди.

Облік операцій підприємства за поточним рахунком ведеться на рахунку 31 «Поточні рахунки в банках».

При проведенні будь-яких операцій за поточним рахунком підприємства банк видає на руки клієнту «виписку банку», яка є регістром аналітичного обліку за рахунком 31. У виписці банку обов'язково вказують номер рахунку та найменування банку; дійсну дату проведення операцій за поточним рахунком, а також дату попередньої виписки; номер документа, на підставі якого проведено зарахування або списання коштів; МФО банку, якому надіслано або від якого зараховано грошові кошти; суми й обороти за дебетом або кредитом; залишок коштів на початок і кінець дня. На документах, що додаються до виписок, мають бути проставлені штампи із включенням коду операційного працівника, який підписав виписку, найменуванням банку та із зазначенням дати проведення документів. Виписки можуть бути вислані суб'єктам поштою, або видані через

абонентські скриньки, обладнані банком у зручному для клієнта місці. Також дуже зручним є формування виписок банку через електронний кабінет власника рахунку.

Усі бухгалтерські записи за поточним рахунком робляться на підставі виписок банку, які повинні стикуватися між собою за датами і документами, що додаються до них. Помилково списані банком суми до з'ясування списуються з кредиту рахунка 31 в дебет рахунка 377, а зараховані, відображаються за дебетом рахунка 31 і кредитом рахунка 685. Про помилкові зарахування або списання грошових коштів суб'єкт зобов'язаний повідомити банк не пізніше 10 днів після отримання виписок. За відсутності заперечень у зазначені строки залишок коштів на рахунку вважається підтвердженим. Якщо власник рахунку не повідомить про помилково зараховану суму на його рахунок, він сплачує банку штраф згідно з Положенням про штрафи за порушення правил здійснення розрахункових операцій. Керівник і головний бухгалтер банку повинні з'ясувати конкретні причини кожного випадку помилкових записів і вжити заходів, які забезпечують запобігання подібним помилкам надалі.

Наприкінці року всі банки спільно із суб'єктами проводять звірку і підтвердження залишків на всіх рахунках (поточних в національній і іноземній валютах, інших рахунках).

У випадку, якщо раптом виявляють розбіжності між банківськими залишками та даними бухгалтерського обліку, то негайно треба виявити причину і вжити всіх заходів для виправлення цієї ситуації.

При правильному і своєчасному веденні обліку безготівкових грошових коштів, дані виписки банку повинні збігатися з даними бухгалтерського обліку.

Висновки до розділу 1

На підставі проведеного дослідження можуть бути зроблені такі основні висновки:

1. Для здійснення господарської діяльності підприємства використовують грошові кошти в готівковій і безготівковій формі.

Готівкові кошти зберігаються і використовуються через касу підприємств, а для безготівкових розрахунків підприємства відкривають поточні та інші рахунки в банках.

2. Основним регістром обліку касових операцій постає Касова книга і Звіти касира, що ведуться безпосередньо касиром підприємства.

Готівкові операції в роздрібній торгівлі додатково фіксуються через РРО з подальшим внесенням оборотів з руху готівки на підставі щоденних звітів РРО в Касову книгу за кожною касою.

3. Безготівкові розрахунки виконуються підприємствами через поточні рахунки в банках. В Україні застосовуються різні види операцій на рахунках в банку, а саме внесення готівки; перерахування коштів шляхом пред'явлення платіжних доручень; видача чеків; використання платіжних карток; пред'явлення платіжних вимог-доручень; пред'явлення інкасових розпоряджень тощо.

4. Контроль за готівковими і безготівковими операціями з грошима здійснюється банківськими установами, в яких відкриті поточні рахунки підприємства.

РОЗДІЛ 2. ДІЮЧА СИСТЕМА ОБЛІКУ РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

2.1. Характеристика бази дослідження – ТОВ «Сільпо-Фуд»

Дослідження виконувалось на базі одного з найбільш великих роздрібних торговельних підприємств України – ТОВ «Сільпо-Фуд».

Вибір такої бази дослідження зумовлено тим, що в умовах роздрібною торгівлі найбільш широко представлені різноманітні операції з грошовими коштами, при чому як в готівковому, так і в безготівковому форматі.

ТОВ «Сільпо-Фуд» здійснює реалізацію широкого кола товарів кінцевого споживання за готівку і безготівковий розрахунок.

Товариство здійснює власний імпорт з 80 країн світу, а отже, проводить операції в іноземній валюті в процесі розрахунків за імпортний товар з іноземними постачальниками.

У мережі понад 100 тематичних супермаркетів і 4 делікатес-маркети, які здійснюють продаж преміальною продукцією.

Потужність Товариства можна побачити на підставі показників роботи в 2022 році. Так, дохід від реалізації товарів в 2022 році склав понад 70 млрд грн (без ПДВ). Торговий оборот мережі в 2022 році склав 62,4 млрд грн (без ПДВ), при чому він зріс у 2022 році на 6,12% порівняно з 2021 роком.

ТОВ «Сільпо-Фуд» забезпечує здійснення торгових операцій в роздріб в усіх куточках України і має широку мережу магазинів, що обладнані якісним торговим устаткуванням.

ТОВ «Сільпо-Фуд» є великим інвестором, материнською компанією цілої низки компаній, а саме станом на 31 грудня 2022 року ТОВ «Сільпо-Фуд» належить 100% частки у статутному капіталі:

- ТОВ «Княжицький Гай» (компанія з управління активами);
- ТОВ «Меджік Вілледж» (компанія з управління активами);
- ТОВ «Енкі Фуд» (компанія сільського господарства);
- Благодійний Фонд «Каннон» (надання соціальної допомоги).

Також Товариство має неконтрольовану частку в розмірі 41,7377% в статутному капіталі ПАТ «Холдинг Інвест» (компанія з управління активами).

Операційні показники роботи Товариства наведені в табл.2.1 і на рис.2.1.

Таблиця 2.1

Інформація щодо операційних показників діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість магазинів мережі, од.	235	240	258	276	333	305
Торгова площа, тис.м ²	339,8	344,4	380,2	407	484,2	428

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

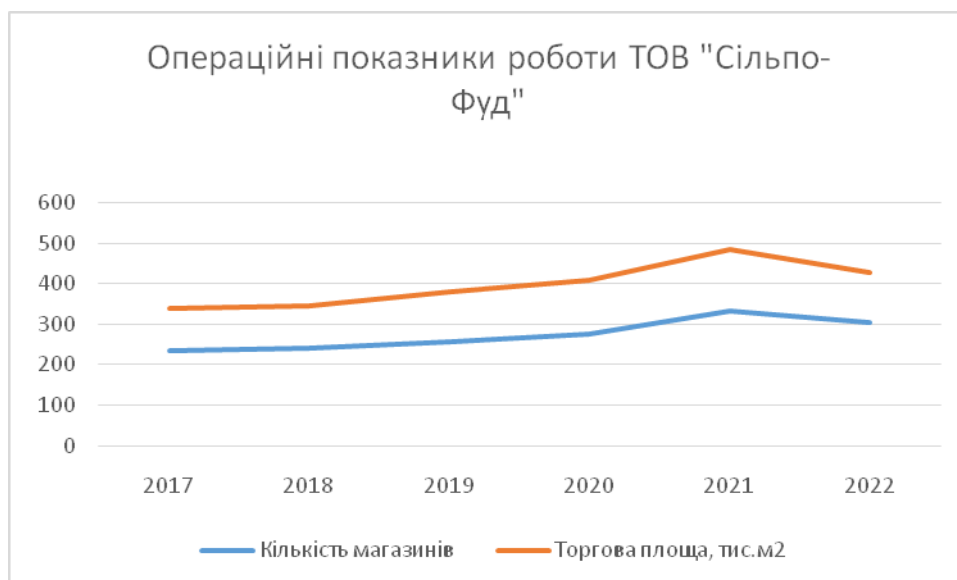

Рис.2.1. Операційні показники роботи ТОВ «Сільпо-Фуд»

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

У 2022-2023 роках Товариство працює в умовах війни, що призвело до певних змін в операційній діяльності. При тому Товариству вдалося відновити свою нормальну роботу, зокрема:

- було збільшено ліміт зняття готівки на касах «Сільпо» з 500 гривень до 6 000 грн з 28.02.2022 року
- з квітня 2022 року повернулися знижки — «Ціна тижня» та були відновлені акції на окремі товари
- з квітня 2022 року була відновлена доставка товарів
- у травні 2022 року відновлено програму лояльності «Власний рахунок», при тому всі бали, що були накопичені з 24.02.2022 року переведені в бонуси
- запроваджена програма допомоги через подарункові сертифікати в Партнерстві з Міністерством соціальної політики та платіжною системою Mastercard.

На підприємстві застосовані Інтегрована система менеджменту (ІСМ) ТОВ «Сільпо-Фуд», яка становить собою частину системи менеджменту

компанії, що відповідає сучасним вимогам міжнародних стандартів ISO 14001, ISO 39001, ISO 45001 і функціонує як цілісна система.

Основною програмою лояльності Товариства є Програма «Власний рахунок». Цифрові показники застосування програми в 2022 році такі:

Понад 1671000 покупців щомісяця використовують програму «Власний рахунок».

Фактично кожен другий покупець застосовує картку «Власний рахунок», через які оформлюється 44% покупок.

Кількість спеціальних пропозицій, що були надані гостям складають понад 168119537 од.

2449067 покупців отримали 6566669654 бонусів.

Отже, бонусна система є ефективною і добре продуманою.

Товариство має 26 власних торгових марок. Склад постачальників охоплює 230 найменувань.

Крім роздрібної торгівлі, Товариство здійснює виробничу діяльність.

Зокрема ТОВ «Сільпо-Фуд» здійснює власне виробництво в частині випічки хліба, кондитерських виробів, виготовлення цукерок, готових страв для кулінарії, суші, піцу, морозиво та іншу продукцію.

Магазини мережі забезпечені самокасами, зокрема, 784 самокас встановлено в 129 супермаркетах Товариства, при тому 89% оплат здійснюється картками, а 11% готівкою.

Загальна кількість покупок, які покупці здійснили на самокасах складає 43613211 од. Таким чином 16% покупок здійснюється через самокаси мережі.

За даними ТОВ «Сільпо-Фуд» в середньому покупці проводять 2 хв. і 9 секунд на самокасі.

У 2020-му році Товариство запустило в додатку «Сільпо» систему самостійного сканування та купівлі товарів, яке отримало назву «Вільнокаса» (Scan&go). Ця система дозволяє купувати товари без участі касира, скануючи їх за допомогою мобільного додатку в торговому залі супермаркету.

Склад грошових коштів і їх еквівалентів ТОВ «Сільпо-Фуд» наведено в табл.2.2.

Таблиця 2.2

Склад грошових коштів і їх еквівалентів ТОВ «Сільпо-Фуд»

Статті грошових коштів	31.12.2022		31.12.2021	
	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5
Грошові кошти в дорозі	711509	66,7	727346	62,5
Грошові кошти в касі	204572	19,2	225097	19,4
Грошові кошти на банківських рахунках	150219	14,1	210595	18,1
Всього	1066300	100,0	1163038	100,0

Джерело: складено автором на підставі [1]

Висновки: У складі грошових коштів Товариства переважають грошові кошти в дорозі, що є специфікою роздрібного торговельного підприємства, частка яких становила 66,7% в 2022 році і 62,5% в 2021 році.

Зокрема, грошові кошти в дорозі представляють собою готівку, що була здана з каси магазинів на кінець робочого дня інкасаторським службам банківських установ, а також сумами оплат, що здійснені покупцями з використанням банківських платіжних карток, які були зараховані на банківські рахунки ТОВ «Сільпо-Фуд» у наступний звітний період.

З позицій грошового потоку для складання звіту про рух грошових коштів грошові кошти та їх еквіваленти представлені таким чином (табл.2.3):

Таблиця 2.3

Грошові кошти з позицій грошового потоку

Статті грошових коштів	31.12.2022	31.12.2021
1	2	3
Грошові та їх еквіваленти	1066300	1163038
Банківські овердрафти	(28007)	(21960)

Всього	1038293	1141078
--------	---------	---------

Джерело: складено автором на підставі [1]

Висновки: У складі грошових коштів Товариства представлені як власні кошти, так і кошти, що отримані на підставі банківських овердрафтів. Але частка банківських овердрафтів не є значною.

2.2. Особливості обліку руху грошових коштів у роздрібній торгівлі

Основною особливістю руху грошових коштів у роздрібних торговельних підприємствах є те, що для таких компаній є характерним:

1) наявність значної кількості операцій з руху готівкових грошових коштів. Ця особливість стосується того, що реалізація в роздріб зазвичай здійснюється за готівку кінцевим покупцям з використанням регістраторів розрахункових операцій (РРО). Отже, мають місце операції оприбуткування значної кількості коштів готівкою з видачею фіскального чеку;

2) крім реалізації безпосередньо за готівку, в роздрібних торгових підприємствах широко використовується продаж з розрахунком коштами з платіжних карток. Такі операції теж потрапляють до аналогу готівкових операцій і здійснюються з видачею чеку РРО. Між тим, у випадку застосування подібних розрахунків грошові кошти надходять на поточні рахунки торговельного підприємства, а посереднику – банку, що забезпечує перерахування коштів з рахунків покупців з посередництвом платіжними картками на поточні рахунки підприємства, нараховується і сплачується комісійна винагорода.

Для розрахунки з використанням платіжних карток роздрібні торговельні підприємства обладнають кожне місце прийняття коштів платіжним терміналом, що дозволяє легко здійснити відповідні платежі. Зокрема використовується так званий POS-термінал, який через інтернет безпосередньо пов'язаний з банківською установою.

Алгоритм відповідних розрахунків достатньо простий і передбачає виконання 3 кроків:

- 1 крок – прикладання платіжної картки до терміналу;
- 2 крок – сканування застосунку і підтвердження банком відповідної розрахункової операції;
- 3 крок – видача торгівельною установою і отримання покупцем чеку, що є доказом успішного проведення розрахункової операції.

У даному випадку торгове підприємство користується послугами еквайрингу, що надаються банківськими установами.

Еквайрингом називається послуга з технологічного і інформаційного обслуговування виконання розрахунків, які виконуються з використанням електронних платіжних засобів у відповідних платіжних системах.

При тому еквайром постає банк чи інша фінансова установа, яка відповідно до договору надає послуги з еквайрингу.

Учасниками таких операцій є щонайменше 4 особи:

- власник платіжної картки (покупець);
- мерчант (продавець) – торгівельне підприємство, що надає можливість розрахунку з використанням платіжних карток;
- банк-еквайр – посередник, з яким торгівельне підприємство укладає договір для прийняття платежів і від якого отримує відповідне обладнання, технічну підтримку, обробку платежів тощо. На користь банку еквайра стягується еквайрингова комісія з продавця, яка приблизно складає від 1,5 до 3% суми реалізації. Отримані кошти розподіляються між учасниками процесу;
- банк-емітент – установа банку, яка емітувала платіжну картку покупця і відповідає за коректність і правильність розрахунків з покупцями, контроль залишків коштів на їх рахунках, порівняння із запитаною сумою під час розрахунку. Банк-емітент додатково здійснює функції накопичення бонусі чи кешбеку, у випадку їх надання;

- платіжна система – що безпосередньо передає інформацію про здійснені транзакції від банку-еквайєру до банку-емітента і навпаки.

3) роздрібні торгівельні підприємства часто використовують запозичені кошти шляхом отримання позик банків для поповнення власних оборотних коштів.

При тому можуть залучатися або овердрафти, або кредитні лінії (короткострокові кредити за плаваючими або фіксованими ставками) та інші.

Таким чином грошові кошти в торгових компаніях застосовуються як найважливіший об'єкт обліку і контролю.

Відповідні особливості зумовлюють специфіку ведення обліку і контролю грошових коштів в торгівлі.

Операції з готівкою відображаються з використанням активного рахунку 30 «Готівка», за дебетом якого відображається надходження коштів, а за кредитом – витрачання чи здача на рахунки в банках.

Основні бухгалтерські записи з обліку готівкових грошових коштів наведені в табл.2.4.

Таблиця 2.4

Основні операції з обліку готівкових грошових коштів у роздрібних торгових підприємствах і їх відображення на рахунках

№	Операції	Дебет	Кредит	Первинний документ
1	2	3	4	5
	Реалізація за готівку			
1	Оприбуткована готівкова виручка за реалізований товар в касу підприємства	301	702	Чек РРО, прибутковий касовий ордер
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	Податкова накладна
3	Здана готівкова виручка на інкасацію для здачі на поточні рахунки в банки підприємства	333	301	Реєстр
4	Зарахована готівкова виручка на поточні рахунки підприємства	311	333	Виписка банку

	після здачі її інкасатором в банк			
	Реалізація з розрахунком з пластикових карток			
5	Відображено дохід від реалізації товару зі сплатою з пластикових карток	333	702	Виписка банку
6	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	702	641	Податкова накладна
7	Зменшено дохід на бонуси у випадку їх використання покупцем за бонусними програмами	704	333	
8	Відкориговано суму податкових зобов'язань з ПДВ на суму зменшення доходу	704 - сторно	641 - сторно	Розрахунок коригування до податкової накладної
9	Зараховано грошові кошти на поточний рахунок (за вирахуванням використаних бонусів)	311	333	Виписка банку

Джерело: складено автором

Слід звернути увагу, що під час використання електронних платіжних систем документи мають містити цілий ряд специфічних обов'язкових реквізитів, які дозволяють чітко ідентифікувати операцію і платника, а саме:

- 1) реквізити еквайєра і торгового підприємства, які надають можливість чітко ідентифікувати сторони угоди;
- 2) інформація щодо платіжного пристрою, через який здійснювався платіж (для контролю операції);
- 3) точні дату і час виконання операцій платежу;
- 4) сума і валюта розрахункової операції (зазвичай гривня);
- 5) сума комісійної винагороди банку-еквайєра;
- 6) реквізити електронного платіжного засобу (власне пластикової картки особи, що розраховується відповідним способом) із дотриманням правил безпеки платіжних систем;
- 7) вид здійснюваної операції;

8) код авторизації, що ідентифікує розрахункову операцію в платіжній системі.

Слід зазначити, що в останні роки через платіжні системи на підприємствах роздрібно́ї торгівлі здійснюються не лише операції прийняття грошових коштів від покупців під час реалізації товарів, а й видача готівки з платіжних карток на прохання клієнта в певній встановленій граничній сумі.

Така послуга є зручною для покупців, бо знімає необхідність додатково звертатися до банків чи в банкомат для отримання готівки на поточні витрати.

Основні переваги здійснення розрахунків з використанням платіжних карток в роздрібних торговельних підприємствах наведені в табл.2.5.

Особливістю роздрібних торгових підприємств в частині використання грошових коштів є також широке залучення запозичених коштів у вигляді овердрафтів.

Таблиця 2.5

Основні переваги і недоліки використання розрахунків за допомогою платіжних карток в роздрібних торговельних підприємствах

№	Суть переваги чи недоліку	Пояснення
1	2	3
Переваги використання платіжних систем при розрахунках в торгівлі		
1	Збільшення обсягів реалізації (виторгу)	При здійсненні розрахунків покупці отримують можливість розрахуватися за придбаний товар навіть в умовах недостатності готівкових коштів на руках. Використання платіжних систем призводить до збільшення середнього чека в умовах застосування послуг еквайрінгу. Покупці отримують можливість здійснити більшу кількість покупок, внаслідок чого зростає виторг торговельного підприємства
2	Прискорення обслуговування і	Полегшується і прискорюється робота торгового персоналу, якому в умовах

	прийняття розрахунків	використання платіжних систем немає потреби перераховувати готівку, шукати здачу тощо.
3	Висока надійність і безпека розрахунків	Знімається проблема оцінки якості купюр, нівелюються ризики прийняття фальшивих грошей. Оплату по карті підробити досить складно. Повністю виключається можливість розкрадання коштів з каси, оскільки готівка при таких операціях не надходить в касу, а отже, касир не має можливості маніпулювати виручкою. Максимально захищеними є кошти покупця, оскільки використовуються заходи для безпеки проведення платежів.
4	Розширення клієнтської бази роздрібного торгового підприємства	Покупці отримують широкі можливості проведення розрахунків з використанням як безпосередньо платіжної картки, так і звичайного смартфона у випадку налагодження електронних кабінетів банківських установ на мобільному пристрої. Це суттєво розширює клієнтську базу, оскільки надає широкі можливості для здійснення розрахунків.

1	2	3
5	Посилення контролю за розрахунками з покупцями	У випадку використання платіжних карток поліпшується контроль на всіх стадіях руху коштів. Також надаються широкі можливості для контролю за правильністю нарахування податків за операціями з реалізації товарів. Застосування платіжних терміналів суттєво спрощує проведення інвентаризації грошових коштів, оскільки системою зберігається вся інформація стосовно проданих товарів
Недоліки використання платіжних систем в торгівлі		
1	Наявність достатньо високої комісії установ-еквайєрів	Банківські та інші фінансові установи, що надають послуги еквайрінгу зазвичай встановлюють достатньо високу суму комісії за проведення розрахунків з використанням сучасних платіжних систем. При тому роздрібне торгове підприємство змушене «ділитися» власною виручкою з банком-посередником
2	Психологічне несприйняття розрахунків з використанням платіжних систем частиною покупців	Не зважаючи на широке застосування сучасних платіжних систем в усіх сферах економічної діяльності, у т.ч. в роздрібній торгівлі, частина покупців за певними психологічними мотивами обирає розрахунки з використанням готівки. Це може бути пов'язано з бажанням покупця уникнути контролю за здійсненням розрахункових операцій, з недостатністю коштів на рахунках в банку, з обмеженням граничної суми платежів в системі платіжних систем з боку банку-емітента тощо. Отже, за таких умов роздрібне торгове підприємство має організувати отримання виручки з боку покупців в будь-якій зручній для нього формі.

Джерело: складено автором

Зазвичай послугу овердрафту надають практично всі банківські установи, в яких торгові підприємства відкривають свої рахунки.

Овердрафт надається на платній основі, але є вигідним для компаній, оскільки дозволяє швидко покрити недостатність в оборотних коштах, що можуть бути терміново потрібними для здійснення закупівлі товарів, чи виплати заробітної плати, проведення інших поточних виплат з комунальних, орендних та інших платежів. Умови надання послуг з овердрафту залежать від договорів з фінансово-кредитними установами.

Розглянемо основні операції, що здійснюються на поточних рахунках роздрібних торговельних підприємств (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Основні операції з руху грошових коштів на поточних рахунках в
банках роздрібних торговельних підприємств

№	Операції	Дебет	Кредит	Первинний документ
1	2	3	4	5
Надходження грошових коштів				
1	На поточний рахунок внесені кошти від реалізації товарів від інкасатора	311	333	Виписка банку
2	На поточний рахунок зарахована виручка від оптового покупця за реалізований товар	311	361	Виписка банку
3	Зараховано на поточний рахунок відшкодування ПДВ	311	641	Виписка банку
4	Внесений на поточний рахунок внесок від засновника до статутного капіталу	311	46	Виписка банку
5	Внесено на поточний рахунок сума невикористана підзвітною особою	311	372	Виписка банку
6	Надійшли на поточний рахунок кошти у відшкодування матеріальних збитків	311	375	Виписка банку
7	Надійшла на поточний	311	377	Виписка

	рахунок орендна плата від орендарів і суборендарів			банку
--	--	--	--	-------

Джерело: складено автором

Для того, щоб скористатися послугами інкасації підприємству необхідно укласти договір з банком на відповідні операції. Дуже часто великі роздрібні торгівельні підприємства спільно з банком затверджують графік, за яким буде вилучатися готівка з каси, перевозитися і передаватися на поточні рахунки в банки. Перевагами інкасації є те, що забезпечується висока надійність і безпека перевезення коштів з використанням спеціального транспорту, добре підготовлених працівників-інкасаторів.

При здачі виручки інкасатору мають місце специфічні підходи до документального оформлення таких операцій. Найбільш часто використовується супровідна відомість до сумки, в яку поміщена готівкова виручка, засвідчена підписом та відбитком печатки інкасатора банку.

2.3. Особливості обліку операцій з іноземною валютою у ТОВ «Сільпо-Фуд»

Оскільки Товариство активно здійснює зовнішньоекономічну діяльність, а саме імпортує товари для власної торгової мережі, воно проводить операції з іноземною валютою.

Основні операції ТОВ «Сільпо-Фуд» в іноземній валюті регламентовані МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів».

Приклади операцій Товариства і порядок їх відображення на рахунках обліку представлено в табл.2.7.

Таблиця 2.7

Порядок обліку операцій з імпорту товарів від іноземних постачальників з розрахунками в іноземній валюті у ТОВ «Сільпо-Фуд»

№	Господарські операції	Дебет	Кредит	Документ
1	2	3	4	5
1	Перераховані гривні на	333	311	Платіжне

	придбання іноземної валюти			доручення
--	-------------------------------	--	--	-----------

Продовження табл.2.7

1	2	3	4	5
2	Придбана іноземна валюта і зарахована на поточний рахунок в іноземній валюті	312	333	Виписка банку
3	Сплачено комісійна винагорода банку за операції купівлі іноземної валюти	92	333	Виписка банку
4	Перерахована іноземна валюта в розрахунок з іноземним постачальником	632	312	Платіжне доручення
5	Перерахована іноземна валюта в розрахунок з іноземною транспортною організацією або іншим кредитором	685	312	Платіжне доручення
6	Здійснено перерахунок заборгованості іноземним постачальникам в валюті при збільшенні курсу і відображені втрати від операційної курсової різниці	945	632	Розрахунок операційних курсових різниць
7	Здійснено перерахунок заборгованості іноземним постачальникам в валюті при зменшенні курсу і відображені доходи від операційної курсової різниці	632	714	Розрахунок операційних курсових різниць

Джерело: складено автором

Товариство активно здійснює імпортні операції.

Між тим, експортних операцій ТОВ «Сільпо-Фуд» практично не здійснює.

Висновки до розділу 2

На підставі дослідження і критичної оцінки практики обліку руху грошових коштів у ТОВ «Сільпо-Фуд» встановлено:

1. ТОВ «Сільпо-Фуд» здійснює реалізацію широкого кола товарів кінцевого споживання за готівку і безготівковий розрахунок.

Товариство здійснює власний імпорт з 80 країн світу, а отже, проводить операції в іноземній валюті в процесі розрахунків за імпортний товар з іноземними постачальниками.

2. Основною особливістю руху грошових коштів у роздрібних торговельних підприємствах є те, що для таких компаній є характерним:

- наявність значної кількості операцій з руху готівкових грошових коштів. Ця особливість стосується того, що реалізація в роздріб зазвичай здійснюється за готівку кінцевим покупцем з використанням регістраторів розрахункових операцій (РРО). Отже, мають місце операції оприбуткування значної кількості коштів готівкою з видачею фіскального чеку;

- крім реалізації безпосередньо за готівку, в роздрібних торгових підприємствах широко використовується продаж з розрахунком коштами з платіжних карток. Такі операції теж потрапляють до аналогу готівкових операцій і здійснюються з видачею чеку РРО. Між тим, у випадку застосування подібних розрахунків грошові кошти надходять на поточні рахунки торговельного підприємства, а посереднику – банку, що забезпечує перерахування коштів з рахунків покупців з посередництвом платіжними картками на поточні рахунки підприємства, нараховується і сплачується комісійна винагорода.

Для розрахунки з використанням платіжних карток роздрібні торговельні підприємства обладнають кожне місце прийняття коштів платіжним терміналом, що дозволяє легко здійснити відповідні платежі.

Зокрема використовується так званий POS-термінал, який через інтернет безпосередньо пов'язаний з банківською установою.

3. Для передачі готівкової виручки на рахунки в банках торгіві підприємства, зокрема ТОВ «Сільпо-Фуд» користуються послугами інкасації. Для того, щоб скористатися послугами інкасації підприємству необхідно укласти договір з банком на відповідні операції. Також спільно з банком затверджується графік, за яким буде вилучатися готівка з каси, перевозитися і передаватися на поточні рахунки в банки. Перевагами інкасації є те, що забезпечується висока надійність і безпека перевезення коштів з використанням спеціального транспорту, добре підготовлених працівників-інкасаторів.

4. Особливістю роздрібних торгових підприємств в частині використання грошових коштів є також широке залучення запозичених коштів у вигляді овердрафтів.

Овердрафт надається на платній основі, але є вигідним для компаній, оскільки дозволяє швидко покрити недостатність в оборотних коштах, що можуть бути терміново потрібними для здійснення закупівлі товарів, чи виплати заробітної плати, проведення інших поточних виплат з комунальних, орендних та інших платежів.

РОЗДІЛ 3. АУДИТ І АНАЛІЗ СТАНУ І РУХУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Завдання і джерела аудиту грошових коштів

Основною метою аудиту грошових коштів є підтвердження даних щодо стану і руху грошових коштів та їх еквівалентів у фінансовій звітності підприємства.

Основними завданнями аудиту грошових коштів є:

- перевірка стану збереження коштів на підприємстві;
- контроль готівкових операцій з урахуванням специфіки застосування РРО;
- контроль розрахунків з використанням платіжних карток;
- контроль проведення інвентаризації грошових коштів і грошових документів в касі підприємства;
- контроль повноти проведення готівкових розрахунків через РРО;
- контроль розрахункових операцій в безготівковій формі;
- контроль операцій на поточних і інших рахунках в банках;
- оцінка ризику ліквідності;
- перевірка правильності відображення грошових коштів у фінансовій звітності та інші.

Основні документи, які необхідно піддати вивченню при перевірці касових операцій:

- касова книга;
- звіти касира;
- прибуткові касові ордери;
- видаткові касові ордери;

- журнали (книги) реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;
- журнал (книга) реєстрації виданих довіреностей;
- журнал (книга) реєстрації депонентів;
- журнал (книга) реєстрації платіжних (розрахунково-платіжних) відомостей;
- виправдувальні документи до касових документів;
- авансові звіти;
- накладні на відпуск продукції;
- реєстри синтетичного та аналітичного обліку, в яких знаходять відображення господарські операції за цим розділом обліку.

Численні та різноманітні операції руху грошових коштів у касі підприємства знаходять своє відображення в таких реєстрах синтетичного обліку та звітності:

- Баланс (форма № 1);
- Звіт про рух грошових коштів (форма № 3);
- Головна книга;
- Журнал-ордер № 1 і відомість № 1 чи інші реєстри, що їх замінюють.

3.2. Методика аудиту готівкових грошових коштів на підприємстві

Грошові кошти мають низку особливостей, які визначають методику їх аудиту. По-перше, вони належать до числа найрухоміших і найлегше реалізованих активів підприємства; по-друге, грошові операції мають масовий і розповсюджений характер; по-третє, рухливість грошових коштів та масовість грошових операцій роблять цю ділянку господарської діяльності економічного суб'єкта найуразливішою з погляду різноманітних порушень і зловживань.

У складі грошових коштів найбільш рухомий характер має готівка.

Рух готівки здійснюється за допомогою касових операцій. Касові операції дуже різноманітні, але серед них можна виділити основні такі:

- оприбуткування готівкової виручки;
- видача коштів на оплату праці;
- видача коштів на оплату загальних та адміністративних витрат;
- видача коштів підзвітним особам тощо.

Операції з руху грошових коштів перевіряються суцільним порядком.

Аудит каси та касових операцій відбувається в основному за трьома напрямками: інвентаризація готівкових грошових коштів; перевірка повноти та своєчасності оприбуткування грошових коштів, що надходять до каси; дослідження правильності списання грошей на витрати.

Інвентаризація каси проводиться негайно після прибуття аудитора на місце перевірки.

Порядок проведення інвентаризації такий.

1. У разі неможливості перевірки каси або за наявності декількох кас усі вони опечатуються аудитором, ключі залишаються в касира, а печатка - в аудитора. Це робиться з метою запобігання можливості покриття нестачі грошей в одній касі за рахунок готівки з інших кас.

2. Касир у присутності членів інвентаризаційної комісії складає звіт про касові операції за останній день, виводить залишок грошей за касовою книгою і дає розписку про те, що всі прибуткові та видаткові документи включено ним до касового звіту і що на момент інвентаризації каси не оприбуткованих і не списаних грошових сум не є. Ця розписка включається до заголовної частини форми акту інвентаризації.

3. Касовий звіт підписується головним бухгалтером підприємства.

4. Проводиться повний перерахунок грошей, незалежно від того, чи перебувають вони в розрізненому вигляді або в банківській упаковці. Така обов'язкова процедура проводиться також щодо інших цінностей та грошових документів, що зберігаються в касі. Гроші та цінності перераховують двічі - спочатку це робить касир, потім інший член комісії.

Сам же аудитор, як правило, повинен здійснювати контроль за правильністю проведення цієї аудиторської процедури.

У період проведення інвентаризації в касі можуть перебувати частково оплачені платіжні відомості. Аудитор повинен запропонувати головному бухгалтеру і касиру закрити їх у встановленому порядку, оформити на них видатковий ордер і включити його до звіту касира.

Якщо ж перевірка каси збігається з періодом видачі заробітної плати, яку за відомостями не виплачено багатьом особам, ці відомості до звіту касира можуть не включатися, а записуються в акті як частково оплачені видаткові документи (платіжні документи), не включені до касового звіту. Не включаються до залишку наявності каси і не приймаються до заліку як виправдувальні документи не оформлені належним чином касові видаткові ордери та відомості.

5. Після закінчення перерахунку грошей і цінностей отримана сума зіставляється з даними про їх залишки, зафіксованими в бухгалтерському обліку.

6. Здійснюючи перевірку грошових коштів, аудитор одночасно перевіряє, чи відповідає приміщення каси рекомендаціям щодо забезпечення збереження грошових коштів, щодо технічної укріпленості та оснащеності засобами охоронно-пожежної сигналізації. Виявлені при цьому порушення зазначаються в акті інвентаризації.

7. Результати перевірки фактичної наявності грошових коштів у касі оформляються актом інвентаризації, який підписують усі члени комісії.

Його складають у трьох примірниках: один передають у бухгалтерію фірми, другий залишається в касира, третій зберігається в аудитора.

Наприкінці акту наводиться розписка касира про те, що всі грошові кошти, перелічені в акті, перебувають на його відповідальному зберіганні.

8. У разі виявлення нестачі аудитор просить касира надати письмове пояснення причин виникнення нестачі. У разі виявлення значних нестач або зловживань внаслідок шахрайських дій аудитор сповіщає про це керівника

підприємства і пропонує негайно відсторонити касира від посади до закінчення перевірки та передати справу слідчим органам.

Виявлення можливих порушень і зловживань - основне завдання контролю касових операцій. При цьому одночасно визначають умови, які сприяли їх вчиненню.

Методи перевірки касових операцій чітко розроблені та мають давню історію. Аудитор повинен перевірити дотримання касової дисципліни на підприємстві. При цьому особливу увагу має бути приділено питанню забезпечення збереження грошей і цінностей.

З огляду на те, що касові операції мають масовий характер, цей етап аудиторської перевірки є досить трудомістким. З іншого боку, касові операції одноманітні, а методи або процедури перевірки досить прості.

Склад первинних документів щодо каси, з одного боку, дуже вузький, це прибуткові та видаткові касові ордери, касова книга. З іншого боку, склад первинних документів надзвичайно різноманітний, оскільки касові операції пов'язані практично з усіма іншими розділами обліку, наприклад, реалізацією, розрахунками з підзвітними особами, з постачальниками тощо, і, отже, під час перевірки необхідне зіставлення касових документів з іншими документами.

Перш ніж розпочати суцільну перевірку касових операцій, аудитор повинен спланувати цю перевірку, тому що «суцільна перевірка» не означає, що один за одним будуть переглянуті всі касові документи. Ці документи будуть переглянуті неодноразово, але щоразу аудитором виконується певна процедура, спрямована на виявлення одного з можливих порушень.

Складанню плану перевірки передуює оцінка стану внутрішнього контролю за рухом і збереженням грошових коштів та інших цінностей у касі підприємства.

Аудитор оцінює стан внутрішнього контролю, дає попередню оцінку дотримання на підприємстві касової дисципліни, визначає найуразливіші з погляду зловживань місця, планує склад основних контрольних процедур,

визначає специфічні риси ведення обліку на підприємстві, опис яких відсутній у наявному у нього в наборі стандартних процедур. Ознаками відсутності або недостатності внутрішнього контролю за рухом грошових коштів у касі підприємства є для аудитора:

- відсутність у підприємства налагодженої системи проведення раптових ревізій каси з повним поличним перерахунком готівки та перевіркою інших цінностей, що знаходяться в касі;

- відсутність наказу керівника, що встановлює періодичність перевірок;

- наявність ознак формального проведення ревізій каси - призначення в комісію з проведення ревізій постійно одних і тих самих осіб, відсутність доданих до акту робочих записів ревізійної комісії, які свідчать про полистовий перерахунок банкнот, проведення перевірок каси на звітні дати, коли касир знає про них тощо;

- надання права підпису прибуткових і видаткових ордерів іншим особам, крім головного бухгалтера і керівника підприємства, не відображене в розпорядженнях керівника підприємства;

- формальне проведення ревізії каси при зміні (звільненні) касирів;

- відсутність у штаті касира, коли ці функції покладено на іншого працівника без письмового розпорядження керівника підприємства;

- відсутність договорів про повну матеріальну відповідальність;

- відсутність у касира навичок підготовки до ревізії каси, які свідчать про те, що така процедура є для нього звичайною.

Відповідальність за дотримання Порядку ведення касових операцій покладається на керівників підприємств, головних бухгалтерів і касирів. Тому аудитор опитує кожну з відповідальних осіб.

Результати їх опитування можуть бути різні - касир може не знати, чи є на підприємстві наказ про раптові ревізії каси, керівник підприємства - про необхідність укласти договір про повну матеріальну відповідальність з касиром. Розбіжності у відповідях на поставлені аудитором запитання також можуть свідчити про слабкі сторони внутрішнього контролю.

Для того, щоб сформулювати свою думку про постановку бухгалтерського обліку, достовірність та об'єктивність облікових даних, ефективність системи внутрішнього контролю, аудитор повинен зібрати достатню кількість доказів. Збираючи докази, аудитор використовує обмежену кількість методів їх отримання.

Основні методи отримання аудиторських доказів такі:

1. Спостереження або участь в інвентаризації.
2. Спостереження за виконанням господарських або бухгалтерських операцій.
3. Усне опитування.
4. Отримання письмових підтверджень.
5. Перевірка документів, отриманих клієнтом від третіх осіб.
6. Перевірка документів, підготовлених на фірмі.
7. Перевірка арифметичних розрахунків.
8. Аналітичні процедури.

Зловживання і порушення законності, що трапляються на практиці, у процесі здійснення касових операцій за способами вчинення класифікуються так:

1. Пряме розкрадання грошових коштів (прикрите оформленими документами і розписками, або взагалі нічим неприкрите)
2. Неоприбуткування і привласнення грошових сум, що надійшли з банку, від інших організацій за прибутковими ордерами або за дорученням
3. Зайве списання грошей за касою
4. Привласнення сум, законно нарахованих різним особам і підприємствам, у тому числі заробітної плати і депонентських сум
5. Повторне використання одних і тих самих документів
6. Неправильний підрахунок підсумків у касових документах і касових звітах
7. Підробки в законно оформлених документах зі збільшенням сум списань

8. Розрахунки з населенням готівкою за готову продукцію, товари, виконані роботи і надані послуги без застосування РРО тощо.

Пряме розкрадання грошових коштів без підробок виявляється під час перевірки каси шляхом інвентаризації касової готівки. Іноді воно маскується розписками посадових осіб, що покривають, по суті, розтрата, вчинені касиром або іншими посадовими особами, зокрема працівниками облікового апарату та керівниками підрозділів.

Нестача грошей може бути не тільки наслідком розтрата і розкрадання грошей сторонніми особами зі зломом каси, вона може бути пов'язана з тимчасовим незаконним запозиченням грошей для інших незаконних операцій. Такі порушення і зловживання є наслідком неправильного підбору касира і нерегулярних перевірок каси.

Неоприбуткування грошей в касі пов'язане зі списанням отриманих сум безпосередньо на витрати або приховуванням прибуткових операцій. Найчастіше трапляються випадки неоприбуткування в касу грошей, отриманих з поточного рахунку або від реалізації товарів.

Перевіряючи повноту і своєчасність оприбуткування грошей, отриманих з поточного рахунку в банку, аудитор повинен застосувати метод взаємного контролю операцій. При цьому порівнюють суми, відображені у відомості № 1 аналітичного обліку за дебетом рахунка 301 «Готівка в національній валюті», з даними журналу-ордера № 1 за кредитом рахунка 311 «Поточні рахунки в банках в національній валюті» - вони повинні збігатися. У випадках розбіжності суми зіставляють з прибутковими касовими ордерами, виписками банку, звітами касира, корінцями чеків, а за потреби – безпосередньо з даними банків на підставі запиту.

Дуже уважно аудитор повинен перевірити повноту і своєчасність оприбуткування грошей, отриманих за кожним чеком з банку, звіряючи суми з тими, що зазначені у виписках банку з поточного рахунку.

Неоприбуткування грошей, отриманих за прибутковими ордерами в порядку оплати товарів, розкривається за допомогою аналізу і перевірки

доходів, а також шляхом контрольних закупок для встановлення повноти проведення операцій через РРО.

Дієвим методом контролю розрахунків є також перевірка реєстрації прибуткових документів і звірка зареєстрованих з оплаченими документами. З погляду умов, що полегшують привласнення грошей, отриманих за прибутковими ордерами, важливо відзначити відсутність або неповноту реєстрації касових ордерів до їхньої оплати, несвоєчасне звірення і стягнення заборгованості.

Правильна реєстрація прибуткових касових ордерів у журналі реєстрації касових ордерів, де їм присвоюється порядковий номер, контроль за поверненням до бухгалтерії неоплачених прибуткових ордерів підвищують достовірність записів та унеможливають зловживання.

Боротьба з привласненням грошей, отриманих від інших підприємств, вимагає насамперед здійснення безготівкових розрахунків у всіх можливих випадках. Як свідчить практика, порушення цього правила породжують зловживання.

Випадки порушень касової дисципліни повинні піддаватися перевірці для виявлення можливих зловживань. При цьому слід звіряти розрахунки з підприємствами, які внесли або отримали значні суми готівки.

Перевірка реєстрації довіреностей на отримання грошових сум від інших підприємств є також засобом виявлення зловживань. Порушення правил видачі довіреностей, відсутність контролю за надходженням грошей за ними сприяють розвитку зловживань.

Касові операції зі списання грошей на витрати перевіряються за документами, доданими до касових звітів, за можливості, за весь період, що підлягає перевірці.

При цьому використовуються такі форми облікової документації за касовими операціями: форми № КО-1 «Прибутковий касовий ордер» і № КО-2 «Видатковий касовий ордер», № КО-3 і КО-3а «Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів», документи без ордерного

оформлення приймання та видачі грошей, форма № КО-4 «Касова книга», № КО-5 «Книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей», облікові регістри (журнал-ордер № 1 і відомість № 1), Головна книга, баланс на відповідну дату тощо.

При цьому необхідно звертати увагу і на оформлення касових документів: чи є на кожному документі розписи одержувачів, чи проставлені штампи «одержано» або «оплачено» із зазначенням дати, чи немає на них слідів підчисток або виправлень.

Усі операції з надходження та витрачання грошових коштів касир записує до касової книги, яка має бути пронумерована, прошнурована та опечатана сургучною печаткою. Кількість аркушів у ній має бути засвідчена підписами керівника і головного бухгалтера. Наприкінці робочого дня касир підраховує підсумок операцій за день і виводить залишок грошей у касі на наступний день.

При перегляді касових звітів останні мають бути звірені з усіма їхніми додатками. Неповнота додатків, що означає вилучення або втрату виправдувальних документів, повинна спричинити перевірку того, як використані ці документи і чи не знаходяться вони при інших звітах.

Щоб позбавити осіб, що перевіряються, можливості під час перевірки пред'явити цей документ, попередньо вилучивши його з раніше перевіреного періоду, аудиторі слід позначати перевірені документи підписом або штампом.

При перевірці правильності виплати грошей за платіжними відомостями слід вибіркоким шляхом установити, чи всі особи, що в них внесені, є працівниками цього підприємства.

Це можна визначити, зіставляючи прізвища осіб з платіжних відомостей з даними обліку особового складу, табелів та інших документів. Для запобігання подібного роду зловживань платіжні відомості повинні візуватися відділом кадрів після їх складання і до виплати за ними грошей. Правильність сум, виплачених окремим особам, і підсумку платіжної

відомості загалом установлюють шляхом звіряння цих даних із відповідними даними розрахункової відомості.

3.3. Методика перевірки операцій на поточних рахунках в банку

При аудиті грошових коштів великої уваги потребує перевірка банківських операцій. Цей етап аудиторської перевірки має включати перевірку законності, достовірності та господарської доцільності операцій на рахунках грошових коштів у банку.

При аудиті операцій за поточними рахунками необхідно звернути увагу на таке:

- у якій установі відкрито поточний рахунок;
- чи відповідають суми за виписками банку сумам, зазначеним у доданих до них первинних документах;
- чи є на первинних документах, доданих до виписок, штамп банку. У випадках, якщо виявлено документи без штампа банку, необхідно провести зустрічну звірку в банку з метою виявлення правильності здійсненої операції;
- правильність і повноту зарахування грошових коштів, зданих до банку готівкою;
- обґрунтованість перерахування грошових коштів акцептованими платіжними дорученнями через поштові відділення зв'язку (депонована зарплата, аліменти тощо), а також достовірність зазначених у переліку поштових адрес одержувачів переказів;
- правильність бухгалтерських проводок за операціями в банку, зокрема, чи відображено ці операції в бухгалтерському обліку на відповідних рахунках за методом подвійного запису. Особливу увагу слід звернути на ті операції, в яких грошові кошти списуються на витрати діяльності, минаючи рахунки розрахунків;
- відповідність записів, зазначених у виписці банку, записам у журналі-ордері № 1, відомості № 1.2 за рахунком 311 «Поточні рахунки в банках в національній валюті» і в Головній книзі;

- повноту і достовірність банківських виписок і додатків до них, що встановлюють за їх посторінковою нумерацією і перенесенням залишку коштів на рахунку.

При аудиті операцій на валютному рахунку необхідно встановити:

- у якій установі банку відкрито валютний рахунок;
- чи відповідають суми за виписками банку сумам, зазначеним у доданих до них первинних документах;
- чи правильно застосовувалися форми розрахунків при зовнішньоекономічній діяльності;
- чи правильно сплачено комісійну винагороду за відкриття валютного рахунку;
- правильність відображення в обліку операцій з купівлі та продажу валюти;
- правильність визначення та відображення в обліку курсових різниць;
- правильність складання бухгалтерських проводок, відповідність записів у виписках банку записам у регістрах синтетичного і аналітичного обліку і Головні книзі;
- повноту і своєчасність зарахування валютної виручки експортерів, які є резидентами, на їх валютні транзитні рахунки в уповноважених банках;
- чи є факти наявності в експортерів розрахунків в іноземних банках, відкритих без дозволу Національного банку України;
- правильність використання власної валютної виручки експортерів, збереження готівкової іноземної валюти і матеріальних цінностей, придбаних за іноземну валюту;
- чи виконуються вимоги, що під час закупівель підприємством товарів за імпортом купівельна вартість товарів, що надходять (матеріалів, напівфабрикатів, устаткування тощо), обчислюється, виходячи з їхньої вартості, передбаченої в контракті на дату оприбуткування, митних платежів, транспортних витрат та інших витрат на закупівлю й транспортування, а під час здійснення товарообмінних операцій облік реалізації та визначення

фінансових результатів провадиться на дату, зазначену у вантажній митній декларації на імпорт, та за вартістю, передбаченою в контракті, і за вартістю, що передбачена в Контракті, з інвойсом.

При цьому для цілей оподаткування виручка не повинна бути нижчою за рівень, розрахований виходячи з ринкових цін на продукцію (товари та інше майно), звичайних цін, чи справедливої вартості.

3.4. Аналіз руху грошових коштів на підставі Звіту про рух грошових коштів

Грошові кошти є невід'ємною частиною оборотних коштів фірми, які стають об'єктом аналізу оборотності та ефективності їх використання.

Прискорення оборотності грошових коштів зменшує потребу в них, дає змогу підприємствам використовувати їх або для потреб інвестування, або для додаткового випуску продукції. Вивільнені грошові ресурси відкладаються на поточний рахунок підприємства, у результаті чого поліпшується фінансовий стан підприємства, зміцнюється платоспроможність.

Кінцевою метою будь-якого підприємства є отримання прибутку в грошовому вираженні.

Звіт про рух грошових коштів наочно показує, на які цілі витрачаються грошові кошти підприємства.

Бухгалтерський баланс показує, якими активами володіє підприємство на кінець звітного періоду, і як вони фінансуються пасивами та капіталом. Звіт про фінансові результати відображає дохід, отриманий підприємством протягом звітного періоду, його витрати і чистий прибуток.

Але підприємство може бути прибутковим і водночас відчувати нестачу грошових коштів. І навпаки, відображаючи збиток за результатами фінансово-господарської діяльності, підприємство може мати у своєму

розпорядженні достатні грошові кошти для погашення поточної заборгованості.

Ускладнена система бухгалтерського обліку приховує рух грошових коштів від результату фінансово-господарської діяльності та збільшує їх відмінність від чистого доходу.

Але саме грошові кошти, а не чистий дохід, використовуються для виплати дивідендів, погашення позик, розширення виробничих потужностей. Для оцінки фінансового стану підприємства необхідно знати, чи є рух грошових коштів результатом операційної, інвестиційної або фінансової діяльності.

Окремі дані про отримання та використання грошових коштів можна отримати з бухгалтерського балансу і звіту про фінансові результати, але повну картину можна отримати тільки зі звіту про рух грошових коштів.

Цей звіт може дати відповіді на такі питання:

- Як були отримані та використані грошові кошти в процесі господарської діяльності?
- Чи здійснювалося інвестування в нові виробничі потужності і яке джерело грошових коштів цих інвестицій?
- Які грошові кошти отримано в результаті випуску акцій і як їх було використано?
- Як забезпечується погашення кредитів і з якого джерела грошових коштів?
- Чому, незважаючи на прибуток, фінансове становище гірше, ніж минулого року?

Звіт про рух грошових коштів виявляє результати операційної, інвестиційної та фінансової діяльності компанії та їхній вплив на стан грошових коштів за звітний період і дає змогу пояснити зміну грошових коштів за цей період. Класифікація діяльності підприємства за видами дає змогу оцінити вплив видів діяльності підприємства на його фінансове становище.

Операційна діяльність передбачає рух грошових коштів від операцій, які входять до визначення доходу від основної діяльності, такі як: надходження грошових коштів від реалізації товарів і послуг, вибуття грошових коштів у результаті придбання товарно-матеріальних запасів, оплати витрат. Крім того, операційна діяльність включає рух грошових коштів від іншої діяльності, яка не є інвестиційною або фінансовою.

Інвестиційна діяльність зазвичай має на увазі рух грошових коштів від операцій за довгостроковими активами, такими як придбання та реалізація необоротних активів і фінансових інвестицій, надання кредитів іншим юридичним особам і погашення цими юридичними особами наданих кредитів.

Фінансова діяльність передбачає операції з рахунками капіталу та зобов'язань і включає одержання кредитів від інших юридичних осіб і погашення наданих кредитів, одержання грошових коштів від засновників і виплату дивідендів або викуп частки власності.

Першим етапом у складанні звіту є визначення руху грошових коштів від операційної діяльності. Для цього необхідно трансформувати дані звіту про фінансові результати, надані за методом нарахування, у дані, надані за касовим методом.

Звіт про фінансові результати показує, наскільки прибутковою була діяльність підприємства, але не відображає надходження і вибуття грошових коштів від операційної діяльності, тому що відповідно до методу нарахування доходи визнають навіть у разі, коли гроші ще не отримано, а витрати визнають, коли виплати ще не здійснювали.

Існує два методи складання звіту про рух грошових коштів: прямий і непрямий.

Прямий метод - це метод, за яким розкриваються основні види грошових надходжень і виплат.

Цей метод заснований на вивченні кожної грошової операції та визначенні, до якого виду діяльності вона належить.

Прямий метод передбачає врахування кожної статті надходжень і вибуття коштів.

У цьому разі починають із грошових надходжень від реалізації продукції, з яких віднімають усі грошові виплати з придбання товарів, поточних витрат, відсотків за кредит і виплат до бюджету тощо.

У підсумку виводять суму стану грошових коштів від операційної діяльності.

Прикладами грошових коштів, що виникають у результаті операційної діяльності при застосуванні прямого методу, є:

- надходження грошових коштів від продажу товарів і надання послуг;
- аванси, отримані під поставку товарно-матеріальних запасів і надання послуг;
- надходження у вигляді відсотків, дивідендів і роялті, винагород різного характеру та інших доходів;
- інші надходження;

Вибуття грошових коштів:

- виплати постачальникам і підрядникам за товари та надані послуги;
- аванси, видані під постачання товарно-матеріальних запасів і надання послуг;
- виплати заробітної плати та інші виплати;
- розрахунки з бюджетом і пенсійним фондом;
- виплата відсотків;
- інші виплати.

Непрямий метод - метод, за яким прибуток або збиток до оподаткування коригується на зміни поточних активів і зобов'язань, негрошових операцій, а також на доходи та збитки, що є результатом інвестиційної та фінансової діяльності, порівняно з попереднім періодом.

Цей метод ґрунтується на інформації, що міститься в бухгалтерському балансі та звіті про фінансові результати.

У табл.3.1 проведемо аналіз грошового потоку Товариства за видами діяльності коштів на підставі Звіту про рух грошових коштів.

Таблиця 3.1

Аналіз грошового потоку за видами діяльності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Показники	2021	2022	Відхилення (+,-)	
1	тис. грн	тис. грн	тис. грн	%
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	7935692	3922712	-4012980	-50,57
Чистий рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності	(4126912)	(1702350)	-2424562	-58,75
Чистий рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності	(3758244)	(2324298)	-1433946	-38,15
Всього чистий рух грошових коштів за звітний період	50536	(103936)	-154472	-305,67

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: За звітний 2022 рік Товариство мало від’ємний чистий грошовий потік в сумі 103936 тис. грн, тоді як в 2021 році чистий грошовий потік був позитивним і складав 50536 тис. грн.

Таким чином скорочення чистого грошового потоку становило в 2022 році порівняно з попереднім роком 154472 тис. грн, або 305,67%.

При тому чистий рух грошових коштів від операційної діяльності в 2022 році порівняно з попереднім роком скоротився дуже суттєво – на 4012980 тис. грн або 50,57%.

У свою чергу чистий рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності в 2022 році зменшився в порівнянні з 2021 роком на 2424562 тис. грн або на 58,75%.

Чистий рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності в 2022 році також скоротився порівняно з 2021 роком. Зменшення становило 1433946 тис. грн або 38,15%.

У табл.3.2 проведемо аналіз структури і динаміки надходжень грошових коштів від операційної діяльності на підставі показників форми № 3 ТОВ «Сільпо-Фуд».

Таблиця 3.2

Аналіз структури і динаміки надходжень грошових коштів від операційної діяльності

Статті надходжень грошових коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Виручка від реалізації	87898262	99,42	77082353	98,73	-10815909	-0,70
Повернення податків	5901	0,01	476	0,00	-5425	-0,01
Цільове фінансування	113460	0,13	123875	0,16	10415	0,03
Відсотки за залишками коштів на поточних рахунках	15435	0,02	14098	0,02	-1337	0,00
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	38 159	0,04	22886	0,03	-15273	-0,01
Надходження від операційної оренди	322160	0,36	324860	0,42	2700	0,05
Надходження від отримання роялті, авторських	2134	0,00	0	0,00	-2134	0,00

Винагород						
Інші надходження	11407	0,01	506455	0,65	495048	0,64

Продовження табл.3.2

1	2	3	4	5	6	7
Разом надходжень від операційної діяльності	88 406 918	100,00	78 075 003	100,00	-10331915	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У складі надходжень грошових коштів від операційної діяльності Товариства основну частку складає виручка від реалізації товарів, частка якої в загальній сумі надходжень від операційної діяльності становить 98,73% в 2022 році і 99,42% в 2021 році. Зменшення надходжень від реалізації товарів в звітному 2022 році порівняно з попереднім роком становило 10815909 тис. грн.

Між тим, в 2022 році порівняно з 2021 роком зросли грошові надходження від операційної оренди на суму 2700 тис. грн, а також інші надходження на суму 495048 тис. грн. Решта статей надходження коштів від операційної діяльності змінилися менш суттєво.

Далі у табл.3.3 проведемо аналіз структури і динаміки надходжень грошових коштів від інвестиційної діяльності на підставі показників форми № 3 ТОВ «Сільпо-Фуд».

Таблиця 3.3

Аналіз структури і динаміки надходжень грошових коштів від інвестиційної діяльності

Статті надходжень коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Надходження від реалізації фінансових	348550	48,95	159143	77,05	-189407	28,10

інвестицій						
------------	--	--	--	--	--	--

Продовження табл.3.3

1	2	3	4	5	6	7
Надходження від реалізації необоротних активів	46731	6,56	35077	16,98	-11654	10,42
Надходження від отриманих дивідендів	1292	0,18	4451	2,15	3159	1,97
Надходження від погашення позик	206231	28,96	7883	3,82	-198348	-25,14
Інші надходження	109302	15,35	0	0,00	-109302	-15,35
Всього надходжень від інвестиційної діяльності	712106	100,00	206554	100,00	-505552	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У результаті інвестиційної діяльності найбільш значну частку складають надходження від реалізації фінансових інвестицій – в 2022 році 77,05%, в 2021 році – 48,95%.

Надходження від погашення позик в 2022 році склало 3,82% загальних надходжень від інвестиційної діяльності, тоді як в 2021 році частка відповідних надходжень становила 28,96%.

Тобто зменшення частки надходжень від погашення позик в звітному році порівняно з попереднім роком становило 198348 тис. грн або 25,14%.

Далі проведемо аналіз структури і динаміки надходжень коштів від фінансової діяльності (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Аналіз структури і динаміки надходжень грошових коштів від
фінансової діяльності

Статті надходжень грошових коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Надходження від власного капіталу	201638	5,76	0	0	-201638	-5,76
Отримання позик	2930339	83,74	1328368	99,51	-1601971	15,77
Інші надходження	367342	10,50	6577	0,49	-360765	-10,00
Всього надходжень від фінансової діяльності	3499319	100	1334945	100,00	-2164374	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У складі надходжень в результаті фінансової діяльності найбільшу частку в 2022 році становили надходження від отримання позик банку – 99,51%, в 2021 році відповідна частка становила 83,74%.

У цілому надходження від отримання позик в 2022 році порівняно з попереднім 2021 роком скоротилися на 1601971 тис. грн, тоді як їх частка збільшилася на 15,77%.

Така ситуація пов'язана з тим, що підприємство в умовах війни вважає небезпечним з точки зору ризику непогашення значні суми коштів у вигляді кредитів банків.

У табл.3.5 проведемо аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів від операційної діяльності на підставі показників форми № 3 ТОВ «Сільпо-Фуд».

Таблиця 3.5

Аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів від операційної діяльності

Статті витрачання грошових коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Витрачання на оплату товарів, робіт, послуг	67091924	83,37	61541256	82,99	-5550668	-0,38
Витрачання на оплату праці	6398262	7,95	4972516	6,71	-1425746	-1,25
Відрахування на соціальні заходи	1717940	2,13	1356676	1,83	-361264	-0,31
Зобов'язання з податків і зборів	3924556	4,88	3203622	4,32	-720934	-0,56
Інші витрачання	1338544	1,66	3078221	4,15	1739677	2,49
Всього витрачання в результаті операційної діяльності	80471226	100,00	74152291	100,00	-6318935	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У складі витрачання коштів в результаті операційної діяльності в 2022 році найбільшу частку складають витрачання на оплату товарів, робіт, послуг - 82,99 %, в 2021 році частка відповідних витрат становила 83,37%.

Витрачання на оплату праці в 2022 році становили 6,71%, в 2021 році – 7,95% загальних виплат по операційній діяльності.

Витрачання на сплату податків і зборів в 2022 році становлять 4,32%, в 2021 році – 4,88%.

У цілому витрачання по операційній діяльності в 2022 році порівняно з попереднім 2021 роком зменшилися на 6318935 тис. грн.

У табл.3.5 проведемо аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів в результаті інвестиційної діяльності на підставі показників форми № 3 ТОВ «Сільпо-Фуд».

Таблиця 3.6

Аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів в результаті інвестиційної діяльності

Статті витрачання грошових коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Витрачання на придбання фінансових інвестицій	854465	16,25	186208	9,75	-668257	-6,49
Витрачання на придбання необоротних активів	4317767	82,10	1707885	89,47	-2609882	7,37
Витрачання на надання позик	87186	1,66	14811	0,78	-72375	-0,88
Всього витрачання в результаті інвестиційної діяльності	5259418	100,00	1908904	100,00	-3350514	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У складі витрачання коштів в результаті інвестиційної діяльності найбільшу частку складають витрачання на придбання необоротних активів – 89,47% в 2022 році і 82,10% в 2021 році.

Хоча частка виплат на придбання необоротних активів в 2022 році порівняно з попереднім роком збільшилася на 7,37%, в абсолютному вимірі відбулося зменшення на 2609882 тис. грн.

Також суттєвою є частка виплат на придбання фінансових інвестицій – 9,75% в 2022 році і 16,25% в 2021 році.

У табл.3.7 проведемо аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів в результаті фінансової діяльності на підставі показників форми № 3 ТОВ «Сільпо-Фуд».

Таблиця 3.7

Аналіз структури і динаміки вибуття грошових коштів в результаті фінансової діяльності

Статті витрачань грошових коштів	2021		2022		Відхилення	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7
Погашення позик	2267273	31,24	490351	13,40	-1776922	-17,84
Витрачання на сплату відсотків	2150876	29,64	2228921	60,91	78045	31,28
Витрачання на сплату заборгованості з оренди	1873630	25,82	939971	25,69	-933659	-0,13
Інші платежі	965784	13,31	0	0,00	-965784	-13,31
Всього витрачання в результаті фінансової діяльності	7257563	100,00	3659243	100,00	-3598320	0,00

Джерело: складено автором на підставі фінансової звітності ТОВ «Сільпо-Фуд»

Висновки: У складі витрачання коштів в результаті фінансової діяльності в 2022 році основні видатки були пов'язані з витрачанням на сплату відсотків, які склали 60,91% порівняно з 31,24% в 2021 році. Зростання витрачання коштів на сплату відсотків в 2022 році порівняно з попереднім роком склало 78045 тис. грн або 31,28%.

Витрачання на сплату заборгованості з оренди в 2022 році становило 25,69% видатків фінансової діяльності. Тоді як частка витрачань на сплату заборгованості з оренди в 2021 році становила 25,82%. Отже, відповідні видатки у відносному відношенні змінилися не суттєво, лише на 0,13%, тоді як в абсолютному вимірі зменшення становило в звітному 2022 році 965784 тис. грн.

Суттєво зменшилися в 2022 році порівняно з 2021 роком виплати на погашення позик. Так, в 2022 році на погашення позик було спрямовано 490351 тис. грн, або 13,4%, а в 2021 році на відповідні цілі було спрямовано 2267273 тис. грн, або 31,24% коштів, витрачених в результаті фінансової діяльності. Таким чином зменшення виплат в погашення позик за кредитами становило в 2022 році -1776922 тис. грн, або 17,84%.

Висновки до розділу 3

На підставі проведеного дослідження практики аудиту грошових коштів на підприємстві можна зробити такі основні висновки:

1. Основною метою аудиту грошових коштів є підтвердження даних щодо стану і руху грошових коштів та їх еквівалентів у фінансовій звітності підприємства.

2. Основні документи, які необхідно піддати вивченню при перевірці касових операцій: касова книга; прибуткові і видаткові касові ордери; журнали (книги) реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;

виписки банку; реєстри синтетичного і аналітичного обліку грошових коштів тощо.

3. В якості основного методу контролю готівкових коштів розглянуто процес проведення інвентаризації, яка проводиться як в системі внутрішнього контролю, так і в процесі проведення зовнішнього аудиту.

У свою чергу основним методом перевірки безготівкових розрахунків на поточних рахунках в банку розглянуто зовнішні підтвердження з боку банківських установ, а також перевірки аудитором виписок банку.

4. За результатами проведеного аналізу грошових коштів у ТОВ «Сільпо-Фуд» встановлено, що скорочення чистого грошового потоку Товариства становило в 2022 році порівняно з попереднім роком 154472 тис. грн, або 305,67%.

При тому чистий рух грошових коштів від операційної діяльності в 2022 році порівняно з попереднім роком скоротився дуже суттєво – на 4012980 тис. грн або 50,57%.

У свою чергу чистий рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності в 2022 році зменшився в порівнянні з 2021 роком на 2424562 тис. грн або на 58,75%.

Чистий рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності в 2022 році також скоротився порівняно з 2021 роком. Зменшення становило 1433946 тис. грн або 38,15%.

Відповідна динаміка пов'язана з труднощами роботи Компанії в умовах воєнного стану в Україні.

Для подолання відповідної тенденції керівництво застосовую низку заходів для поліпшення своєї ліквідності.

5. У складі надходжень грошових коштів від операційної діяльності Товариства основну частку складає виручка від реалізації товарів, частка якої в загальній сумі надходжень від операційної діяльності становить 98,73% в 2022 році і 99,42%.

6. У складі витрачання коштів в результаті операційної діяльності в 2022 році найбільшу частку складають витрачання на оплату товарів, робіт, послуг - 82,99 %, в 2021 році частка відповідних витрат становила 83,37%.

Витрачання на оплату праці в 2022 році становили 6,71%, в 2021 році – 7,95% загальних виплат по операційній діяльності.

ВИСНОВКИ

На підставі дослідження діючої теорії і практики обліку і аудиту грошових коштів роздрібних торгових підприємств можна зробити такі основні висновки:

1. Дослідження виконувалось на базі одного з найбільш великих роздрібних торговельних підприємств України – ТОВ «Сільпо-Фуд».

Вибір такої бази дослідження зумовлено тим, що в умовах роздрібної торгівлі найбільш широко представлені різноманітні операції з грошовими коштами, при чому як в готівковому, так і в безготівковому форматі.

ТОВ «Сільпо-Фуд» здійснює реалізацію широкого кола товарів кінцевого споживання за готівку і безготівковий розрахунок. Товариство має 26 власних торгових марок.

Товариство здійснює власний імпорт з 80 країн світу, а отже, проводить операції не лише в національній, а і в іноземній валюті в процесі розрахунків за імпортований товар.

2. На підприємстві застосовані Інтегрована система менеджменту (ИСМ) ТОВ «Сільпо-Фуд», яка становить собою частину системи менеджменту компанії, що відповідає сучасним вимогам міжнародних стандартів ISO і функціонує як цілісна система.

3. Дохід від реалізації товарів в 2022 році склав понад 70 млрд грн (без ПДВ). Торговий оборот мережі в 2022 році склав 62,4 млрд грн (без ПДВ), при чому він зріс у 2022 році на 6,12% порівняно з 2021 роком.

4. Реалізація товарів здійснюється Товариством за готівку і за безготівковий розрахунок.

Основною програмою лояльності Товариства є Програма «Власний рахунок». Фактично кожен другий покупець застосовує картку «Власний рахунок», через які оформлюється 44% покупок.

5. У складі грошових коштів Товариства переважають грошові кошти в дорозі, що є специфікою роздрібного торговельного підприємства, частка яких становила 66,7% в 2022 році і 62,5% в 2021 році.

Зокрема, грошові кошти в дорозі представляють собою готівку, що була здана з каси магазинів на кінець робочого дня інкасаторським службам банківських установ, а також сумами оплат, що здійснені покупцями з використанням банківських платіжних карток, які були зараховані на банківські рахунки ТОВ «Сільпо-Фуд» у наступний звітний період.

6. Основною особливістю руху грошових коштів у роздрібних торговельних підприємствах є те, що для таких компаній є характерним:

1) наявність значної кількості операцій з руху готівкових грошових коштів. Ця особливість стосується того, що реалізація в роздріб зазвичай здійснюється за готівку кінцевим покупцем з використанням регістраторів розрахункових операцій (РРО). Отже, мають місце операції оприбуткування значної кількості коштів готівкою з видачею фіскального чеку;

2) крім реалізації безпосередньо за готівку, в роздрібних торгових підприємствах широко використовується продаж з розрахунком коштами з платіжних карток. Такі операції теж здійснюються з видачею чеку РРО. Між тим, у випадку застосування подібних розрахунків грошові кошти надходять на поточні рахунки торговельного підприємства, а посереднику – банку, що забезпечує перерахування коштів з рахунків покупців з посередництвом платіжними картками на поточні рахунки підприємства, нараховується і сплачується комісійна винагорода.

Для розрахунку з використанням платіжних карток роздрібні торговельні підприємства обладнають кожне місце прийняття коштів

платіжним терміналом, що дозволяє легко здійснити відповідні платежі. Зокрема використовується так званий POS-термінал, який через інтернет безпосередньо пов'язаний з банківською установою.

7. За результатами аналізу звітності встановлено, що за звітний 2022 рік Товариство мало від'ємний чистий грошовий потік в сумі 103936 тис. грн, тоді як в 2021 році чистий грошовий потік був позитивним і складав 50536 тис. грн.

Скорочення чистого грошового потоку становило в 2022 році порівняно з попереднім роком 154472 тис. грн, або 305,67%.

При тому чистий рух грошових коштів від операційної діяльності в 2022 році порівняно з попереднім роком скоротився дуже суттєво – на 4012980 тис. грн або 50,57%.

У свою чергу чистий рух грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності в 2022 році зменшився в порівнянні з 2021 роком на 2424562 тис. грн або на 58,75%.

Чистий рух грошових коштів у результаті фінансової діяльності в 2022 році також скоротився порівняно з 2021 роком. Зменшення становило 1433946 тис. грн або 38,15%.

8. У складі надходжень грошових коштів від операційної діяльності Товариства основну частку складає виручка від реалізації товарів, частка якої в загальній сумі надходжень від операційної діяльності становить 98,73% в 2022 році. Зменшення надходжень від реалізації товарів в звітному 2022 році порівняно з попереднім роком становило 10815909 тис. грн.

Між тим, в 2022 році порівняно з 2021 роком зросли грошові надходження від операційної оренди на суму 2700 тис. грн, а також інші надходження на суму 495048 тис. грн.

9. У складі витрачання коштів в результаті операційної діяльності в 2022 році найбільшу частку складають витрачання на оплату товарів, робіт, послуг - 82,99 %. Витрачання на оплату праці в 2022 році становили 6,71%

загальних виплат від операційної діяльності, а витрачання на сплату податків і зборів в 2022 році - 4,32%.

10. У результаті інвестиційної діяльності найбільш значну частку складають надходження від реалізації фінансових інвестицій – в 2022 році 77,05%, а другу за суттєвістю – надходження від погашення позик – 3,82% загальних надходжень від інвестиційної діяльності.

У складі витрачання коштів в результаті інвестиційної діяльності найбільшу частку складають витрачання на придбання необоротних активів – 89,47% в 2022 році. Також суттєвою є частка виплат на придбання фінансових інвестицій – 9,75% в 2022 році.

11. У складі надходжень в результаті фінансової діяльності найбільшу частку в 2022 році становили надходження від отримання позик банку – 99,51%.

У складі витрачання коштів в результаті фінансової діяльності в 2022 році основні видатки були пов'язані з витрачанням на сплату відсотків, які склали 60,91%. Витрачання на сплату заборгованості з оренди в 2022 році становило 25,69% видатків фінансової діяльності.

12. Дослідивши систему обліку і аудиту грошових коштів ТОВ «Сільпо-Фуд» було встановлено, що в цілому вона в повній мірі відповідає вимогам діючого законодавства, що підтверджується висновком незалежного аудитора щодо фінансової звітності Компанії за 2022 рік.

Між тим, з метою покращення змісту фінансової звітності Товариства стосовно статей грошових коштів доцільно запропонувати:

- більш докладно розкривати у Примітках до фінансової звітності ризик ліквідності, оскільки Товариство широко використовує банківські кредити і овердрафти, а отже, виникають питання підтримання належного рівня ліквідності. При тому розкриття ризиків ліквідності в Примітках за 2022 рік є в достатній мірі загальним без конкретизації проблем, з якими стикається компанія. Тоді як для користувачів фінансової звітності було б корисно, якби питання ризику ліквідності було освітлено більшою мірою;

- недостатньо уваги в Примітках до фінансової звітності розкрито статті «Грошові кошти в дорозі». Доцільно її конкретизувати «Грошові кошти в інкасації», «Грошові кошти в розрахунках за платіжними картками», що надало б корисну інформацію користувачам для розуміння стану коштів, що знаходяться в дорозі. Також доречно наводити у Примітках до фінансової звітності інформацію, щодо обсягів і часток готівкової реалізації і реалізації з використанням платіжних карток.

Вважаємо, що доповнення Приміток до фінансової звітності відповідною інформацією підняло б рівень корисності звітів для різного кола стейкхолдерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П. Методичні підходи до аналізу грошових потоків за матеріалами звіту про рух грошових коштів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 5. С. 13-19.
2. Атамас П. Класифікація грошових потоків за видами діяльності як основа складання звіту про рух грошових коштів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2013. № 2. С. 13-18.
3. Багацька К. Методичні підходи до аналізу грошових потоків / К. Багацька [Електронний ресурс]. URL : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3492/1/12012.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).
4. Верхогляд В. В. Як скласти звіт про рух грошових коштів. *Баланс-Агро*. – 2013. № 3. С. 21-26.
5. Власюк Т.М. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства // Власюк Т.М., Волинець О.М., Новіцька Н.І. *Вісник КНУТД*. 2014. №3. С. 6-46
6. Войтенко Т. Звіт про рух грошових коштів: складаємо прямим методом. *Податки та бухгалтерський облік*. 2011. № 7. С. 40-46.
7. Гончарук М.О. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. [Електронний ресурс]. URL : <http://eztuir.ztu.edu.ua> (дата звернення: 10.05.2024).
8. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами К.: Центр учбової літератури, 2012. 520 с.
9. Завора Т.М. Теоретичні основи аналізу та оптимізації грошових потоків підприємства / Т.М. Завора, О.С. Берест. *Економіка і регіон*. 2014. №4 (47). – С. 74-49.

10. Зінченко О.В., Дідик Я.В. Організаційно-методичний аспект обліку грошових коштів. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С.725-730.
11. Іванова О.А. Оптимізація руху грошових потоків на підприємствах торгівлі / О.А. Іванова, С.А. Механович [Електронний ресурс]. URL : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive> (дата звернення: 10.05.2024).
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30 листопада 1999 р. № 291 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 10.05.2024).
13. Інформаційно-аналітична платформа YouControl. URL : <https://youcontrol.com.ua/dashboard/> (дата звернення: 10.05.2024).
14. Кащенко О. Відображення в обліку руху грошових коштів без застосування подвійного запису. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2012. № 3. С. 34-40.
15. Кошельок Г.В. Інформаційне забезпечення аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Випуск 3 (54). С. 232-239.
16. Кропивницький В. Електронні гроші: бухгалтерський та податковий облік. *Все про бухгалтерський облік*. 2012. №67. С. 11-13.
17. Купенко Т.Ю. Методологія обліку грошових коштів та аналіз ліквідності підприємства. [Електронний ресурс]. URL : <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/417.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).
18. Кучер О.В. Система показників, що формують рух грошових коштів. *Молодий вчений*. 2014. №6 (09). С. 154-157.
19. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів» URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення: 10.05.2024).

20. Мельниченко В.О. Методологічні основи обліку грошових потоків / [Електронний ресурс] URL: <http://www.economy.nayka.com.ua> 019 (дата звернення: 10.05.2024).
21. Мельничук Т.А. Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Управління розвитком*. 2013. №16 (156). С. 73-74
22. Мельянюкова Л.В. Організація обліку касових операцій / Л.В. Мельянюкова, Д.О. Дяченко. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2013. № 20. С. 16-22.
23. МСФО: вопросы применения. Практическое руководство в двух частях. М.: Альпина Паблишер, 2017. 2704 с.
24. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 р. № 7 URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 10.05.2024).
25. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти як об'єкти бухгалтерського обліку. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2010. Спецвипуск 29. Ч. 2.
26. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.99 р. із змінами та доповненнями від 08.02.2014 р. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/plan-schetov-buhgalterskogo-1021043.html> (дата звернення: 10.05.2024).
27. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
28. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ від 29 грудня 2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (дата звернення: 10.05.2024).

29. Степова Т.Г., Татарінова Н.О., Грищук Р.І. Облік грошових коштів : Навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, 2013. 120 с.

30. Чебанова Н.В., Єфіменко Т.І. Фінансовий облік : підручник. Київ : Академія, 2007. 704 с.

ДОДАТКИ